

Kto liderem?
Ten, kto krzyczy

14

6 FOKUS

ECHA POLSKIE

12 COP24 w Katowicach.

Piektwo węglem brukowane

WYDARZENIA

14 Żółte kamizelki.

Francuzi przeciwko wszystkiemu

18 Incydent azowski.

Rosja taranuje Ukrainę

20 Męczeństwo misjonarza.

Jedyna niepodległa wyspa

22 Święto Niedziękczynienia.

Kolorowi w USA wciąż niewidzialni

24 Czyje Chile? Pucz Mapuczów

O TYM MÓWI ŚWIAT

28 Tak kiwa FIFA.

Przehandlowali mundial?

PROFILE

32 O nich się mówi: Lars von Trier,

Salome Zurabiszwili, Cliven Bundy

LUDZIE

34 Chalifa Haftar. Człowiek Kremla w Libii

38 Carlos Ghosn. Zza kółka za kratki

42 Michelle Obama.

Największy sukces Baracka?

REPORTAŻ

44 Obóz Raż. Żony i dzieci dżihadystów

48 Góra Lico. Odkryta przez Google Earth

50 Sinaloa – stan bezprawia.

Zniknęli w Meksyku

54 Promieniowanie w Tatarstanie.

Długi okres rozpadu ZSRR



24 Komando Dżungla
Obleżeni Indianie



38

► Prezes
na zakręcie
Z tego poślizgu
nie wyjdzie?



44

► Rozwód z kalifatem
Całkowita separacja

50

► Wyszedł z domu
Zaszedł za daleko

Następne
NOWE FORUM
w środę 19 grudnia 2018



60

Czas rozpruwaczy Dintojra nad Tamizą

FOTOSTORY

- 58 **Sułtanka Rihanka.**
Tajemnica
malezyjskiego dworu

OBYCZAJE

- 60 **Londyńscy nożownicy.**
Skutki cięć w policji
- 64 **Prosię na start.** Zabawy
farmerów z Oregonu

ROZMOWA

- 66 **Jimmy Nelson.**
Fotograf ludzkości

KOMPAS

- 72 **Kanary na zimę.**
Pustynna
Fuerteventura

HISTORIA

- 76 **Pokolenie '68.**
Co zostało
z tamtej rewolucji?

80 MIKROFORUM



Inne Chiny Etniczny tygiel

66



Willa Wintera Sekrety nazistów

72

Szanowni Czytelnicy!

Od 7 grudnia w kioskach Ruchu będzie brakować FORUM.

Znajdziecie nas w punktach sprzedaży innych dystrybutorów.

Dwutygodnik FORUM, podobnie jak tygodnik POLITYKA, jest częścią wydawnictwa Polityka Sp. z o.o. SKA. Od wielu miesięcy Ruch SA, drugi co do wielkości dystrybutor prasy w Polsce, nie wywiązuje się ze swoich zobowiązań finansowych wobec naszego wydawnictwa. Rosnący dług Ruchu SA przy jednoczesnym braku bieżących płatności za aktualne, sprzedane numery FORUM zmusił nas do faktycznego zawieszenia współpracy z Ruchem.

Wiemy, że może to spowodować pewne trudności z zakupem dwutygodnika w najbliższym czasie. Ale nie mamy wyboru. Bezpieczeństwo ekonomiczne wydawnictwa jest i było jednym z filarów naszej dziennikarskiej niezależności.

W celu zapewnienia naszym Czytelnikom możliwie wysokiej dostępności FORUM zwiększyliśmy liczbę egzemplarzy pisma dostarczanych za pośrednictwem pozostałych dystrybutorów do punktów sprzedaży w całej Polsce.

1. Gdzie będzie można kupić FORUM

Dwutygodnik będzie dostępny w punktach sprzedaży, do których prędko dostarczają działający na terenie całego kraju dystrybutorzy (Kolporter, Garmond Press, Pol Perfect, Lagardere Travel Retail), czyli w kioskach i salonach prasowych, sklepach spożywczych i usługowych, w super- i hipermarketach, punktach zlokalizowanych w centrach handlowych, na większych stacjach benzynowych oraz we wszystkich najważniejszych sieciach handlowych, takich jak: **Auchan, Baltona, BP, Carrefour, Chata Polska, Circle K, Delikatesy Centrum, E.Leclerc, Empik, Inmedio, Intermarche, Kaufland, Lukoil, Media Star, Piotr i Paweł, Orlen, Relay, Shell, Spar, Stokrotka, Świat Prasy, Tabak, Tesco, Żabka.**

We wszystkich tych sieciach i punktach sprzedaży prasy FORUM nie powinno zabraknąć.

2. Co robić, gdy nie można kupić FORUM w Państwa okolicy

Prosimy o sygnał, jeśli natrafią Państwo na trudności w zakupie FORUM. Jeżeli w którymś z odwiedzanych przez Was punktów brakuje naszego pisma, prosimy o informację telefoniczną lub e-mailową. Zgłoszenia telefoniczne przyjmujemy pod numerem: (22) 451 61 65 w dni powszednie w godzinach od 9.00 do 17.00.

Zgłoszenia e-mailowe odbieramy pod adresem:

dystrybucja@polityka.pl

Prosimy o podanie miejscowości, nazwy i adresu punktu sprzedaży. Informacje te umożliwią nam wskazanie alternatywnego miejsca zakupu FORUM w Państwa okolicy.

3. Prenumerata redakcyjna FORUM

Gorąco zachęcamy do zaprenumerowania FORUM. Dzięki prenumeracie zyskujecie Państwo pewność, że otrzymacie każde wydanie naszego dwutygodnika.

Więcej szczegółów na www.sklep.polityka.pl/forum i pod numerem infolinii naszego sklepu internetowego (67) 210 86 30 w dni powszednie w godzinach od 9.00 do 18.00.

4. FORUM Cyfrowe – stały i wygodny dostęp

Namawiamy do zaprenumerowania FORUM w wersji cyfrowej. To najpewniejszy dostęp do wszystkich wydań dwutygodnika na dowolnym urządzeniu (w tym Android, iOS i Kindle). Miesięczna cena prenumeraty wynosi tylko 8,99 zł. Więcej szczegółów na www.forumdwytygodnik.pl/cyfra

Przepraszamy za wszystkie – mamy nadzieję, że przejściowe – utrudnienia związane z zakupem FORUM.

O tych krajach piszemy:

CHILE (s. 24) **CHINY** (s. 66) **FRANCJA** (s. 14, 38, 44)
HISZPANIA (s. 72) **INDIE** (s. 20) **JAPONIA** (s. 38) **LIBIA** (s. 34)
MEKSYK (s. 50) **MOZAMBIK** (s. 48) **NIEMCY** (s. 76)
POLSKA (s. 12) **ROSJA** (s. 18, 34, 54) **SYRIA** (s. 44)
UKRAINA (s. 18) **USA** (s. 22, 42, 64) **WIELKA BRYTANIA** (s. 48, 60)



MAGDALENA Abakanowicz
Piotr i Paweł

Sopocki Dom Aukcyjny

— OD 1990 —
BYDGOSZCZ

Aukcja Rzeźby

sobota 15 grudnia 2018 r., godz. 17.00

SOPOCKI DOM AUKCYJNY
Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 47
tel. 602 593 826
bydgoszcz@sda.pl

.....
pełna oferta aukcyjna dostępna na
sda.bydgoszcz.pl

[Kup książkę](#)





ARGENTYNA

Szczyt napięć

Szczyt grupy G20 w Argentynie upłynął w nieszczerzeliwej atmosferze. Wprawdzie przywódcy najbardziej uprzemysłowionych państw świata jak zwykle szczerzyli zęby do finałowego „family photo”, ignorując tysiące protestujących pięć kilometrów dalej przeciw bezczynności w kwestii klimatu, biedy i głodu (na zdjęciu). Ale Donald Trump, trochę przez pomyłkę, próbował wymknąć się przed końcem imprezy. Trudno mu się dziwić. Przez dwa dni musiał lawirować, by nie zobaczono go w towarzystwie starych znajomych. Jeden – saudyjski książę Salman – jest oskarżany o morderstwo opozycyjnego dziennikarza. Drugi – prezydent Rosji Władimir Putin – odpowiada za porwanie ukraińskich marynarzy. Trump odwołał oficjalne spotkanie z Putinem, ale zamienił z nim kilka słów. Koło Salmana przeszedł, nie podając mu ręki. A jak przywitali się dwaj liderzy wyklęci? Z szerokim uśmiechem przybili sobie „piąteczkę”.





ROSJA – UKRAINA

Ulica Przyjaźni

Miłowe to graniczne miasteczko na terenie samowznęcej Ługańskiej Republiki Ludowej na wschodzie Ukrainy. Przez jego środek biegnie ulica Przyjaźni, gdzie kwitnie handel, zwłaszcza w dni targowe, a kupujący i sprzedający płynnie przechodzą z ukraińskiego na rosyjski. Nieco mniej płynnie przechodzi się ostatnio ze strony ukraińskiej na rosyjską od czasu, gdy rosyjscy pogranicznicy przegrodzili ulicę Przyjaźni drutem kolczastym i wprowadzili kontrolę dokumentów. To doskonała metafora trwającego od lat konfliktu, ale już wiele razy w historii się okazało, że mury i druty kolczaste bywają mniej trwałe od ludzkich pragnień i zdrowej przedsiębiorczości.





INDIE

Dzień AIDS

Po raz trzydziesty obchodzono Światowy Dzień AIDS. Pandemia HIV jest jedną z największych w historii. Odkąd w 1984 roku po raz pierwszy zidentyfikowano tego wirusa, odnotowano ponad 35 mln zgonów (podczas epidemii czarnej śmierci w średniowieczu zmarło około 75 mln ludzi). Choć medycyna dysponuje już skutecznymi metodami walki z chorobą, to liczbę nosicieli na całym świecie szacuje się na 36,7 mln. Przy okazji obchodów Światowa Organizacja Zdrowia zachęca do badań – prawdopodobnie aż jedna czwarta zakażonych wciąż jeszcze nie wie o grożącym im niebezpieczeństwie.

Niech no tylko zakwitną paprocie

Polskie piekło jest węglem
wybrukowane. Niemieckiej ekologii
boi się jak święconej wody.
Ale coś się zaczyna zmieniać.
I to na Śląsku.



Katowice. To 300-tysięczne miasto jest sercem polskiego zagłębia przemysłowego. Tutaj ma swoją siedzibę największy koncern węglowy w Europie – Polska Grupa Górnicza (PGG). Tu odbywają się najważniejsze targi światowego przemysłu górnictwa. Na obszarze Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (GOP) 32 tys. miejsc pracy (i blisko 82 tys. w całej Polsce) zależy bezpośrednio od węgla kamiennego.

Zielone podziemie

Nic dziwnego, że górnictwo węglowe nadal uchodzi w Polsce za kręgosłup krajowej gospodarki, nawet jeśli wydobywanie stało się kamieniem u szczytu polskiego podatnika, który musi dopłacać, by pokryć deficyt. Tym osobliwszy może się wydać wybór Katowic na gospodarza COP24 – tegorocznej światowej konferencji klimatycznej. A jednak warto przyjrzeć się bliżej temu miastu, które zmienia się w galopującym tempie – pisze Ri-

chard A. Fuchs w reportażu na portalu rozgłośni Deutsche Welle.

Marcin Głodniok i jego koledzy z Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach mają udział w tych przemianach. Zajęli się szczególnie dotkliwym problemem, jaki pociąga za sobą gospodarka węglowa – smogiem. Często między listopadem a kwietniem nad miastem zalega gryzący, mglisty całun. To problem domowej roboty – dosłownie. Ponad 80 proc. gospodarstw domowych używa do ogrzewania przestarzałych pieców na węgiel. Drobnocząsteczkowy pył i czarna sadza trafiają do powietrza. Nierzadko pali się też węglem marnej jakości, a nawet odpadkami. Rezultat jest skrajnie niebezpieczny dla zdrowia. To jakby każdy mieszkaniec wdychał w ciągu roku dym z 1711 papierosów, jak obliczają aktywiści z Katowickiego Alarmu Smogowego.

Badacze z GIG zbudowali „węszącego drona”. Wyposażony w czujniki i kamery, unosi się nad dachami i kominami, by tropić tru-

▲ SZCZYT KLIMATYCZNY
zmobilizował
kontestatorów
wszelkiej maści
(na zdjęciu
anarchiści
z Berlina).
Nie po raz
pierwszy, nie
po raz ostatni...

cicieli. Przy okazji powstaje mapa jakości powietrza, którą naukowcy mogą śledzić na laptopach. Czerwone i czarne punkty ilustrują poziom zanieczyszczenia.

Do zmian dochodzi nie tylko w powietrzu. Witold uprawia street art i działa na rzecz ochrony środowiska. Niemal codziennie wędruje ulicami GOP. Sadzi drzewka, krzewy i kwiaty, gdzie tylko ma ochotę. Szczególnie przejmują się losami zaniedbanych terenów zielonych i zdeptychanych szarych chodników. Sam nazywa się „ogrodnikiem partyzantem”. Na rynku w Chorzowie sięga po łopatkę, wykopuje dół i umieszcza w nim niedużą sadzonkę świerka. – Nie mam żadnego pozwolenia, dlatego to, co robię, jest nielegalne. Ale widzę, że te rośliny rosną i są potrzebne miastu. Nie wszystko, co nielegalne, musi być złe – dodaje (drzewko zostało nazwane imieniem „Richard” na cześć niemieckiego reportera).

Ten szczupły czterdziestolatek z bródką, w berecie na głowie, nie zamierza czekać na zmiany w krajowej polityce ani na nowe światowe porozumienia klimatyczne. Kopie tak często, jak się da. Zna z piętnastu mieszkańców, którzy za jego przykładem uaktywnili się w zielonym podziemiu. Podobno ostatnio pojawiło się ich jeszcze więcej. Motywacja jest, jak mówi Witold, zawsze podobna: „Robię to dla siebie, bo przechodzę tędy parę razy dziennie i nie mogę już znieść tego widoku”. Ostatnio spotyka go wiele pochwał za to, że czyni z betonowej pustyni miejsce bardziej nadające się do życia, a tym samym przyjaźniejsze dla klimatu. – To jest po prostu mój sposób na to, by u nas coś przeforsować! – tłumaczy.

Patryk Białas jest przekonany, że toruje drogę przemianom w Katowicach, opowiadając o budujących przykładach. Dawanie takich impulsów stało się już nawet jego zawodem. Pracuje w Parku Naukowo-Technologicznym Euro-Cen-

trum i doradza lokalnym przedsiębiorstwom, jak przy wznoszeniu nowych budynków inwestować w efektywność energetyczną albo w energię odnawialną. Stał się twarzą i głosem przemiany energetycznej w Katowicach. Jego credo brzmi: „Po epoce węgla czeka nas następna rewolucja energetyczna”. Sektor energii odnawialnych w Polsce mógłby – jak uważa Białas – w roku 2030 zapewnić pracę co najmniej 186 tysiącom ludzi. – Jeśli to porównamy z 82 tysiącami miejsc pracy w górnictwie, okaże się, że istnieje konkretna alternatywa dla bardzo dobrze przygotowanych ludzi zatrudnionych obecnie w kopalniach.

Czysty znaczy obcy

W wielu krajach Europy Zachodniej takie idee znajdują posłuch. W Polsce natomiast nadal dominuje sceptycyzm. Często można usłyszeć, że na energiach odnawialnych

nie można polegać i że są za drogie. Bywają też krytykowane z tego tylko powodu, że tak chwala je niemieccy sąsiedzi. Narodowo-konserwatywna partia rządząca, Prawo i Sprawiedliwość, sprzeciwia się odchodzeniu od węgla. Europejskie cele klimatyczne polskie władze chcą osiągnąć dzięki „czystym” elektrowniom węglowym. Jednak Białas zauważa, że zwarty do niedawna front przeciw energiom odnawialnym zaczyna się tamać.

Zainteresowanie dla zielonej energii skokowo wzrosło. W katowickim ratuszu odbywają się konferencje poświęcone adaptacji do zmian klimatycznych. Powstał już nawet program dopłat przy wymianie starych pieców węglowych na nowe urządzenia, oparte w miarę możliwości na energiach odnawialnych. Patryk Białas z całym przekonaniem mówi, że to kroki w stronę energetycznej przemiany i odejścia od paliw kopalnych: U nas ta zmia-



WĘGIEL
NIE JEST
W POLSCE
TYLKO
PALIWEM.
WĘGIEL
STANOWI
ZNACZĄCY
ELEMENT
POLSKIEJ
TOŻSAMOŚCI

na potrwa, mam nadzieję, krócej niż w Niemczech, ale trzeba nam jeszcze trochę czasu.

Marcin Krupa, prezydent Katowic, jest wdzięczny za te przykłady przemian, nawet jeśli oficjalnie nie wypada mu wyrazić sympatii dla ogrodniczej partyzantki. Jego zdaniem tradycyjny ośrodek górniczy może stać się miastem kongresów i imprez kulturalnych. Przemiany w Katowicach chętnie porównuje z sytuacją w Zagłębiu Ruhry. Międzynarodowe Centrum Kongresowe, gdzie będą odbywać się obrady i negocjacje w ramach COP24, ma swój udział w tym rozwoju. Marek Rosicki ze spółki Atmoterm w Opolu (świadczącej usługi na rzecz ochrony środowiska) widzi całokształt trochę mniej ambitnie. Katowice są – jego zdaniem – miastem modelowym z prostej przyczyny: To dobre miejsce do dyskusji o przyszłości regionów górniczych.

NA PODST. DEUTSCHE WELLE

REKLAMA

Albatros travel

Skandynawska jakość od 1986 r.



Rezerwacja +48 22 128 48 81

Adres: Warszawa ul. Marszałkowska 74

Bilety wstępów w cenie • Opieka polskiego pilota • Małe grupy



Izrael – Ziemia Obiecana

2 posiłki
dziennie

Kulturalno-historyczna
podróż do Ziemi Świętej
wzdłuż rzeki Jordan przez
Judeę, Samarię i Galileę

Wylot: 04/02,
04/03 2019

od 4198 zł

Dz. 1. Wylot z Warszawy do Tel Awiwu. **Dz. 2.** Tabgha. Kafarnaum. Yardenit – miejsce chrztu Jezusa. **Dz. 3.** Kana Galilejska. Nazaret. Hajfa. **Dz. 4.** Betlejem. Góra Oliwna. Ogród Oliwny. **Dz. 5.** Jerozolima – Brama Jaffy, „Ściana Płacz”, Meczet Al-Aksa i Kopuła na Skale, Bethesda, Kościół Św. Anny, Droga krzyżowa. **Dz. 6.** Zachodnia Jerozolima – Kneset. Jad Waszem. En Kerem. **Dz. 7.** Jerycho – Góra Kuszenia. Kąpiel w Morzu Martwym. Masada. **Dz. 8.** Wylot z Tel Awiwu do Warszawy



safari
w Parku
Krugera

Ferie zimowe

Największe atrakcje RPA

Zapierająca dech w piersiach Trasa Panoramiczna, malownicza Garden Route, safari w Parku Narodowym Krugera, słynne winnice oraz stylowy Kapsztad

Wylot: 26/01,
12/03 i 07/11/2019

od 10 998 zł

Program wycieczki: **Dz. 1.** Wylot z Warszawy do Johannesburga. **Dz. 2.** Przylot do Johannesburga, przejazd autokarem do Graskop. **Dz. 3.** Trasa Panoramiczna – wspaniały widok z God's Window i niesamowity skalny krajobraz w kanionie rzeki Blyde. **Dz. 4.** Safari w Parku Narodowym Krugera. Wieczorny grill pod gołym niebem. **Dz. 5.** Safari w Parku Narodowym Krugera. **Dz. 6.** Park Narodowy Krugera, przejazd autokarem do Zebra Country Lodge. **Dz. 7.** Zebra Country Lodge – Port Elizabeth – Park Narodowy Tsitsikamma – Zatoką Plettenberg. **Dz. 8.** Laguna Knysna. **Dz. 9.** Knysna. Całodniowa wycieczka trasą Garden Route do Oudtshoorn. **Dz. 10.** Oudtshoorn – Kapsztad. Zwiedzanie winnic z degustacją win. **Dz. 11.** Zwiedzanie Kapsztadu. **Dz. 12.** Kapsztad. Wycieczka na Przylądek Dobrej Nadziei i pożegnalna kolacja. **Dz. 13.** Podróż powrotna do Warszawy lub przedłużenie (do wyboru – Kapsztad, Wodospady Wiktorii, Ocean Indyjski lub Mauritius). **Dz. 14.** Przylot do Warszawy



Cena zawiera: opiekę polskiego pilota, przelot rejsowy z Warszawy, zakwaterowanie w pokojach 2-osobowych, wyżywienie i transport zgodnie z programem, ubezpieczenie podstawowe oraz bilety wstępów.

Kod reklamy: F12

albatros.pl